

Кемел ойлы ақын

Шайхислам Хасенбекұлы Байнаулының бір сілемі болып саналатын әулиелі Қызылтаудың баурайында туып, жылан жылы 92 жасқа аяқ басқан шағында төсек тартып жатпай, ешкімге сабытын салмастан жайбарақат қалыпта бұл дүниеден жүріп өтті. Міне, текті адамның өлімі де өзгеше деген осы емес пе?

Қызылтау - алтын білезік бетіндегі жау-бар тастай жайнаған, табиғаты ерекше көркем әрі даңқы перзенттерімен аты шыққан жер. Таулы жерінің аумағы 400 шаршы шақырым, ең биік шыңы 1055 м, көусар бұлақты, қызыл кітапқа енген аң мен құстардың мекені болған Қызылтау өңірі табиғи зоологиялық қорық санатында.

Осы жерде ХУІІІ ғасырдың бірінші жартысы мен ХІХ ғасырдың соңы аралығында орманшы руының ұрпақтары: Арканың жезтаңдай ақыны Сақау (1798-1875 жж.) Мәукеұлы, ақын, билуан, шежіреші Біржан (1870-1932 жж.) Қазанғанұлы, ХУІІІ ғасырдағы қазақ-қалмақ соғыстарының батырлары Ақсары мен Шотана, аталы сөздің шебері, шешен Қордабай (1850-1928 жж.) Бәлесұлы, Мұхамедияр

хазірет (ХІХ ғ. екінші жартысы - ХХ ғ. басы) Төкжігітұлы, қазақша, орыста сауатты, Мұса (1818-1894 жж.) Шормандының 1895 ж. асын басқарған адамдардың бірі болған Тәнті мырза Төленбергенұлы, еліне сыйлы болған орта дәулетті Ақшиман (1850-1918 жж.) әулие Ырысбек Шайхы (1876-1954 жж.) Солшұғыл дүниеге келген. Сонымен бірге бұл өңір - ірі тұлға, қазақ халқының классик жазушысы Жүсіпбек (1895-1930 жж.) Аймауытовтың кіндік қаны тамған жер. Кезінде Қызылтау өңірін қасиетті әулие, хазірет Исабек ишан (1792-1871 жж.) жарты ғасырдан аса уақыт мекен қылған.

Соншалық әсем табиғаттың аясында жоғарыда атап өткен өнерлі аталары өмір сүрген өңірде мыр етіп алғаш көзін ашқан Шәкеннің де ақын болуы заңды деп айтуымызға әбден болады.

Шайхислам ағамыздың көзі тірісінде өлеңдері бес кітап болып жарық көрді. Осы жинақтардағы Шәкеннің жұртты та-

тулық пен бірлікке, адамгершілікке, жақсылық пен жасампаздыққа үндеген өлеңдері сан алуан ғибратты мағыналармен өрнектелген.

Жалпы, Шәкеннің аз сөзге терең мағыналы ой сыйғыза алатын ақындық шеберлігін атап айтқан жөн. Мысалы, ол 2012 жылы шыққан «Замана үні» атты жинағының 71-ші бетіндегі «Әділ бол» деген өлеңінде:

Тұрмыста жең қиынды,
Соған жұмса миыңды.
Елге ұнамды іс істеп,

Ал халықтан сыйынды,-деп осы бір шумақтағы небәрі жеті буыннан тұрағын аз сөзді өлең жолдарымен жастарға өте ұтымды өсиет айтады.

Міне, бүгін Шәкеннің қайтыс болуына жыл толуына орай оның соңғы алтыншы «Замана ағыны» атты өлеңдер жинағы жарық көріп отыр. Демек, Шәкеннің осы өлеңдері аталмыш кітаптың таныстырылым рәсіміне ақ әжелеріміздің жүгірісіп, оқырмандарға шашқан шапшаундай ырымы болды деп түсінеміз.

Өлең сөздерін сантауына карағанда, Шәкен тұмысынан ақын болған деп ойлайсың. Ол өмірінің соңына дейін қолынан қаламын тастамады. Сөйтіп, Шәкен өзін өлеңмен тербетіп, содан өзіне күнделікті нәр алып, «Замана ағыны» атты кітаптың ішіндегі «Ақын сол» деген өлеңінде:

Ақын сол жер жүзінде әділетті,
Көшпелікке айтудан тынбай тұғын»,-деп, өзі айтқандай, ақынның парасатты нарызын соңғы демі біткенше атқарып өткен ағамызға Алланың рақметі болсын!

Шайхислам ақын соңғы жинағындағы «Жеке шумақтар» деген өлеңінде:

Өлең сөздің серкесі, сөздің гүлі.

Өлеңменен тарқайды көңіл кірі,-деп көңіліне түскен кірбінді өз өлеңімен жуып тастап, хал-қадерінше бір қалыпты ғұмыр кешті.

Шәкен көп өлеңдерінде жастарды білім алуға шақырады. Мысалы, ол «Замана ағыны» атты кітабындағы «Білім ал» деген өлеңінде:

Саналы оқып, білім ал,

Білмегенге көзін сал.

Оқығандар көп болса,

Жөнделеді сонда хал.

Оқыған соң жөнделер,

Білім алған пенделер.

Оқып білім алмаса,

Кейбіреуі сенделер,-деуі - ерекше анық айтылған өсиет.

Расымда, Шәкен осы өсиетімен «пендеге туғаннан бастап өлеңге дейін білім нарыз» деген шындықты жастардың санасына дәл жеткізу үшін «Білім алмасаң сенделесің» деп көркітпін айтады.

Шынында да, заман өзгеруімен бірге өмір сүру тәртібі де өзгереді. Сондықтан Шайхислам ағамыз соңғы өлеңдерінде замана ағынына орай жастар да тезірек бейімделуі керек дейді. Сондай-ақ, ол өлеңдерінде ел ішіндегі кейбір әділетсіздікті де сынға алады. Қорыта айтқанда, Шайхислам поэзиясының негізгі өзегі адамдықты, туған елге деген адалдық сезімді жоғалтпауды, жастарға заманына сай тәлім-тәрбие беруді және кейінгі буынға онегелі із қалдыруды насихаттайды. Сондықтан Шәкен өлеңдері оқырман дүниетанымына айтарлықтай әсер береді десек, артық айтқандық болмас. Бұл пікірімізге Шәкен жырларымен танысып шыққан оқырман толық көз жеткізеді.

Серік Жақсыбаев, Екібастұз қаласының Құрметті азаматы, КСРО Журналистер одағының мүшесі